

Personajul principal al romanului trebuie prin orice mijloace să ascundă mamei sale un adevăr nemilos: sora lui, o artistă care a avut concerte în toată lumea, era, de fapt, de mult moartă. Mamei bătrâne și bolnave îi parveneau scrisori de la fiica ei, scrise, de fapt, de fiul rămas lângă nebănuitoarea lui mamă.

„...de cinșpe ani cumpăr pentru mama vitamine și picături de valeriană [...]. Un cadavru banal care-și anihilează duhoarea cu ceai de mentă, iar cu fond de ten își vopsește pielea într-o culoare umană. Un cadavru care adunase colecția de cinșpe ani din Programul de Radio și Televiziune, Informații Farmaceutice și Știință și Tehnică.”

Attila Bartis are obiceiul de a „lipi” mai multe cuvinte într-unul singur. Efectul asupra celui care citește e interesant... Se subliniază în acest mod stări, situații, atitudini. Mie mi-a plăcut această tehnoredactare aparent neglijentă. Mi-am notat câteva:

*„doardus”, „nuauniciunrost”, „nulevedenimeni”, „tovarășartistă”, „sabiadinaluminiu”,
Efrumoasălocuințaasta”.*

O întâmplare petrecută la granița româno-ungară și modul „academic” de rezolvare ales de autor, martor al unei banale întâmplări, dă prilejul să ne cunoaștem pe noi înșine, puși de multe ori în situații în care nu intervenim cu fermitate, pentru că

„pe parcursul anilor învățăm să ne catalogăm lașitatea drept răbdare.”

Attila Bartis are imaginație...

„Lumina gălbuie a lanternei a trecut încet peste fațada clădirii, iar la etaj, cioburile de sticlă de la ferestrele distruse străluceau, rând pe rând, asemenea unor dinți de rechin.”

În același roman, am citit:

„...ani la rând am făcut surcele din crengile înălțate-n nimic și din rădăcinile agățate în doruri, până când am ajuns la singura realitate evidentă: vioara de maestru a surorii mele mai mari.”

Până la urmă, bătrâna mamă bănuiește ceva în legătură cu starea fiicei ei, dar ocolește din nou realitatea, acceptând să îngroape, cu tot ceremonialul, scrisorile adunate într-un sicriu. Aici, în această fază a romanului, e greu să distingi așa ușor despre care țară e vorba, pentru că obiceiurile (proaste) sunt asemănătoare. Un pietrar,

„József Smukk era ahtiat după vodca Finlandia , așa că într-o secundă a și gravat numele soră-mii pe un obelisc din piatră artificială. Directorul de la pompele funebre a făcut abstracție că nu exista certificat de deces, mai exact certificatul de deces al soră-mii a fost un carton de țigări americane și o sticlă de whisky scoțian [...]”

Toate astea se întâmplau în cimitirul Kerepesi din Budapesta, unde

„sub fiecare lespede erau morți adevărați, dintre cei răpuși de gloanțe sau de cancer sau de decrepitudine. Morțiprafșicenușă [același stil personal al scriitorului], care de acolo, de jos, ascultă în tăcere hărmălaia fazanilor, oftatul supapelor de la fabrica de cauciuc și scâncetul liceenelor îndrăgostite.”

Familia povestitorului a avut legătură cu teatrul. Când o mare actriță nu mai apare pe scenă, există o mică speranță pentru viitor:

„Marile actrițe obișnuiesc să se retragă, apoi inventează ceva și surprind din nou publicul; se dedică protecției animalelor sau cam așa ceva.”

Și noi putem da un exemplu, dar mai bine să mergem mai departe cu comentariul romanului...

Attila Bartis are abilitatea descrierii unor situații intime:

„Unul câte unul, fiecare sunet evada gâfâind din plasa descompusă a conștiinței [...]”

Sau:

„Am simțit că durerea este nevoită să ajungă la partaj cu voluptatea”

Tot Attila Bartis nu se sfiește să folosească în roman cuvinte considerate indecente. De altfel, libertățile de limbaj ale autorului sunt prezente în tot romanul. Despre libertinism, personajul principal spune, chiar la sfârșit:

„...n-aș putea să scriu altceva decât că mă fascinează doar un singur lucru: cerul înstelat care-i deasupra mea.[...].”

Cerul înstelat...Dar ce diferență peste secole între doi locuitori ai planetei noastre care vorbesc despre cerul de deasupra lor și despre legile morale...